

INGAR SLETTEN KOLLOEN

KUNINGATAR
SONJA

WSOY

KUNINGATAR SONJA

INGAR SLETTEN KOLLOEN

Suomentanut Pirkko Leino

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

NORJANKIELINEN ALKUTEOS

DRONNINGEN

COPYRIGHT © GYLDENDAL NORSK FORLAG AS 2012
NORWEGIAN EDITION PUBLISHED BY GYLDENDAL NORSK FORLAG AS, OSLO
PUBLISHED BY AGREEMENT WITH HAGEN AGENCY, OSLO
AND GYLDENDAL NORSK FORLAG AS, OSLO

SUOMENKIELINEN LAITOS © PIRKKO LEINO JA WSOY 2013
ISBN 978-951-0-39851-7
PAINETTU EU:SSA

SISÄLLYS

ALKUSANAT 9

1937–1968 TAPAUS SONJA HARALDSEN

- 1 Kuninkaanpoika tapaa porvaristytön 13
- 2 Kuninkaallinen laskuongelma 20
- 3 Eihän kruununprinssin tuttavuudesta voi rangaista 26
- 4 Hitunen jumalallisuutta 33
- 5 Mustien vuorten varjossa 38
- 6 Isänrakkaus ja kuninkaan velvollisuus 42
- 7 Monarkian luetut päivät 48
- 8 Aikataulukiireitä 53

1968–1991 MIESTEN VALTAKUNNAN ENSIMMÄINEN NAINEN

- 1 Antautumisseremonia 61
- 2 Appiukon hiihtomajalla 66
- 3 »Ole vain oma itsesi, Sonja» 73
- 4 Yhdellä sanalla kuninkaalliseksi 79
- 5 Häämatkalle ja takaisin 88
- 6 Uusi aika 94
- 7 Jokin oli vialla 99
- 8 Kuninkaallinen napanuora 104

- 9 Ei sittenkään naishallitsijaa 112
10 »Tänne tarvitaan lisää päiväkoteja» 118
11 Kuninkaallinen pankkilaina 124
12 »Kiitos hyvin tehdystä työstä!» 129
13 Mama Sonja 137
14 »Ruotsalaisnormit» 141
15 Linnoituksen valloitus 145
16 Aherruksen palkka 151
17 Ei ihan niin kuin muiden kotona 158
18 Liian usein poissa kotoa 164
19 Asiantuntijalausuntoja 170
20 »En ole aina helppo ihminen» 175
21 Varapuheenjohtaja 182
22 Vesille ja vuorille 190
23 Kuninkaallinen kulttuurivaikuttaja 197
24 Neljä miljoonaa lähiomaista 204

1991–2001 LINNAN LÄMMÖSSÄ

- 1 »Ei minulla ole normaalia yksityiselämää» 211
2 Vallanvaihdos 215
3 Kuningatarten ketju 224
4 Kuningaspari 231
5 Kuninkaallinen rappio 237
6 Glasnostia kuninkaanlinnassa 242
7 Kuningattaren vala 247
8 »Norjan monarkian pitää haista kalalle» 255
9 Pojan ja äidin kasvua 259
10 Kibergistä Skageflåhon 264
11 Mäkiakat olympialaisissa 271
12 »Me joudumme sietämään tätä koko ikämme» 276
13 Molempia velvoittava rakkaus 285
14 Seitsemän kuningashuonetta kolmella laivalla 291

- 15 Perintö 296
- 16 »Kyllä minulla on tyttöystävä» 307
- 17 Koko henkilöstö samassa jonossa 316
- 18 Valtakunnan toinen nainen 320

**2001–2012 KUNINKAAN JA KUNINGATTAREN
VALTAKUNTA**

- 1 Oma koti avoimessa linnassa 329
- 2 Paljastettu sielu 337
- 3 Kierrätystä ja kimallusta 342
- 4 Stand By Your Man 348
- 5 Naisten linna 353
- 6 Oman tiensä kulkija 358
- 7 Aivan korvessa 369
- 8 Aika 376

Alkusanat

»HÄN ON OLLUT minulle kaikki kaikessa», sanoi kuningas Harald, kun häneltä kysyttiin, millainen merkitys kuningatar Sonjalla on ollut kuninkaan elämässä ja ammatissa. Tässä elämäkerrassa yritetään ottaa selvää, mitä tuo »kaikki» tarkoittaa.

Kuten tunnettua, elämäkertojen laatimisessa haetaan tietoa, järjestetään ja analysoidaan sitä ja luodaan sen perusteella pääasiassa kronologisesti etenevä esitys. Tällä kertaa aiheena on kuningatar Sonjan elämä ja elämäntyö sekä Norjan kuningashuoneen kehitys 50 viime vuoden aikana.

Tavoitteena on ollut objektiivisuus ja kokonaiskuvan luominen. Tulos on kuitenkin subjektiivinen – ja vajavainen. Yhdenkään ihmisen elämää – varsinkaan ihmisryhmän elämää – ei voi ymmärtää täysin tai kuvata kokonaan. Jos sellaista edes yrittää, joutuu koko ajan tekemään tietoisia ja tiedostamattomia valintoja, siirtämään, karsimaan tai korostamaan eri seikkoja...

Kuningatar Sonjakin tietää sen mutta suostui silti auttamaan tämän kirjan kirjoittamisessa.

Kuningatar on kolmen ja puolen vuoden ajan auliisti suonut aikaansa lukuisille pitkille keskusteluille. Hän on kehottanut myös omaisiaan, ystäviään sekä kuninkaanlinnan ja Skaugumin nykyisiä ja entisiä työntekijöitä tekemään samoin. Lisäksi hän on samaan aikaan huomaavaisesti huolehtinut, että olen voinut laatia hänen monenlaisista tehtävistään – valmisteluista, kokouksista, edustustehtävistä, matkoista – »lähitutkimuksia», kuten me näitä kutsuimme.

Kaiken lisäksi hän avasi yksityiset valokuvakansionsa.

Erityinen kiitos kuningas Haraldille, joka silmiinpistävästi kärsivällisesti antoi tiedonhaluisen elämäkerturin vaivata häntä monilla yksityistapaamisilla näiden vuosien aikana.

Kiitokseni suuresta avuliaisuudestaan saavat myös kruununprinssi Haakon ja kruununprinsessa Mette-Marit, prinsessa Märtha Louise ja Ari Behn, prinsessa Astrid, rouva Ferner, sekä kuningatar Sonjan veli Haakon Haraldsen.

Lähdemateriaalina on käytetty kirjallisuutta, sanomalehtiä, artikkeleita ja muita julkisia lähteitä. Tärkeitä kirjallisia lähteitä ovat olleet myös kuninkaanlinnan eri arkistot.

Yllä mainittuja henkilöitä lukuun ottamatta suullisia lähteitä ei mainita nimeltä. Skaugumin ja kuninkaanlinnan nykyisten ja entisten työntekijöiden sekä kuningatar Sonjan ja kuningas Haraldin ystävien kanssa käymäni keskustelut on kirjattu muistiinpanoihin, jotka talletetaan koko tutkimusaineiston ohella Norjan kansalliskirjaston käsikirjoituskokoelmaan.

Kabinettisihteeri Berit Tversland, viestintäpäällikkö Marianne Hagen, apulaisviestintäpäällikkö Sven Gj. Gjeruldsen, kuningatar Sonjan sihteerit Ellen Jøldal ja Elin Rønning sekä kuninkaanlinnan kirjastonhoitajat Elin Rognan, Kjersti Myrene ja Åse Marie Berg ovat antaneet suorastaan kuninkaallista palvelua.

Gyldendalin toimituspäällikkö Jan Swenssonin tuki on ollut mittamattoman arvokas. Hans Petter Bakketeig, Njål Helgheim, Trond Norén Isaksen, Roy Jacobsen, Bjørn Olav Jahr, Arve Lauvnes, Asbjørn Ringen, Ingrid Ryvarden ja Petter Syverud ovat olleet valppaita lukijoita.

Lisäksi yhteistyö valokuvaaja Morten Brunin ja graafikko Terese Moe Leinerin kanssa on ollut innostavaa.

Ingar Sletten Kolloen
Lillehammer/Oslo 2012

1937–1968

TAPPAUS SONJA
HARALDSEN

1

KUNINKAANPOIKA TAPAA PORVARISTYTÖN

NORJAN TULEVA KUNINGAS tarttui Sonjan käteen lämpimänä kesäiltana vuonna 1959.

Sonjan luo ei ollut pitkä matka.

Ensin Parkveien-katua, jonka hienot talot oli aikoinaan rakennettu kuninkaanlinnan arvokkaaksi naapurustoksi, sitten Homansbyenin kaupunginosan läpi, joka oli rakennettu 1800-luvun jälkipuoliskolla Norjan nopeasti kasvavaa virkamieskuntaa varten, seuraavaksi Oslon keskustan ja läntiset kaupunginosat yhdistävän Majorstuenin halki ja sen jälkeen Vindereniin, joka oli maailmansotien välillä lohkottu varakkaille talonrakentajille.

Iltaisin kuninkaalliselta poikaystäväältä kesti vajaat kymmenen minuuttia porhaltaa neljän kilometrin päähän osoitteeseen Tuengen allé 1 B, jossa Sonja Haraldsen asui.

Sonjalta sama matka toiseen suuntaan kesti lähes kymmenen vuotta.

Kesäkuussa vuonna 1959 Sonja Haraldsen epäröi, vastatako myönteävästi erääseen illanviettokutsuun. Jos hän olisi tuolloin ollut kuninkaallinen, hänen kotonaan olisi vallinnut hovisuru.

Isä oli tapansa mukaan odottanut häntä Østbanestasjonen-asemalla, kun Sonja palasi ulkomailta vuoden 1959 tammikuussa. Sonjan kasvavaksi kummastukseksi isän oli monta kertaa pysähdyttävä vetämään henkeä, vaikka kävelymatka tummansinisen Buickin pysäköintipaikalle oli lyhyt. Isähän oli sentään aina ollut vetreä mies, vaikka oli lähes kaksi kertaa vanhempi kuin Sonjan ystävien isät.

Karl August Haraldsen oli 55-vuotias, kun iltatähti Sonja meni vuonna 1944 ensimmäiselle luokalle kodin lähellä sijaitsevaan Rollin ja Ihlenin neitien yksityiskouluun. Sonja ja isä olivat tuolloin käyneet Nordmarkassa hiihtämässä jo kolmena talvena. Isä opetti häntä ajamaan pyörällä ja soutamaan veneellä, melomaan kanootilla ja purjehtimaan Røssesundetin salmessa Tjømessa sijaitsevan Berget-kesähuvilan lähellä ja oli hyvin mielissään, kun Sonja voitti ensimmäisen palkinnon slalomhiihdossa ja yleisurheilussa.

Eräänä iltana maaliskuussa 1959 Karl August Haraldsenilla oli niin huono olo, että Dagny-vaimo harkitsi lääkärin kutsumista paikalle. Pariskunta oli kotona kahdestaan, sillä Sonja sattui sinä yönä olemaan muualla ja kaksi muuta lasta, Haakon ja Gry, olivat jo perheellisiä. Aikaisin aamulla Dagny soitti eräälle poikansa lääkärituttavalle, joka oireet kuultuaan määräsi Haraldsenin sairaalaan. Sillä aikaa, kun pariskunta odotti Haakonia hakemaan isän Betanien-sairaalaan, Dagny laittoi vähän aamiaista. Sonja sai myöhemmin kuulla, että isä oli silittänyt äidin hiuksia ennen kuin ulko-ovi sulkeutui. Dagny Haraldsen istui eteisessä ja kiillotti puolisonsa kenkiä, kun Haakon palasi takaisin ja sanoi, että äidin piti nyt olla vahva.

»Isä on kuollut...»

Sonja oli 21-vuotias.

Karl August Haraldsen oli vihdoinkin voinut hidastaa vauhtia ja iloita kaikesta, mitä oli saanut aikaan sen jälkeen, kun hän oli tyhjin käsin vuoden 1919 talousromahduksen jälkeen ottanut lainaa vaimonsa henkivakuutusta vastaan ja aloittanut kaiken alusta. Hän oli menestyksekkäästi myynyt kenkiä, kelloja, gramofoneja ja turkiksia, ostanut viisaasti osakkeita ja kiinteistöjä ja alkanut pikkuhiljaa valmistaa yhä enemmän naistenvaatteita, ja niin hän oli luonut Karl A. Haraldsen A/S:stä vakavaraisen yhtiön. Yrityksen oli määrä muuttaa aivan pian Oslon keskustassa sijaitsevaan uuteen, yhdeksänkerroksiseen toimitaloon. Tammikuussa hänestä oli tullut kolmatta kertaa isoisä. Suvun uusin jäsen oli Haakonin esikoinen Karl Otto. Sukulaiset, ystävät ja työtoverit alkoivat valmistautua hänen 70-vuotissyntymäpäiväänsä, joka olisi ollut huhtikuun 5. päivänä. Hänen hautajaisensa olivat kolme viikkoa aikaisemmin.

Sonja asettui vanhaan kulmahuoneeseensa, joka sijaitsi talon toisessa kerroksessa, pysytteli kotona äidin luona ja yritti hoitaa osan niistä töistä,

jotka olivat olleet talon isännän vastuulla. Hän loi lunta, kantoi puita, tarkisti öljypolttimen, käänsi kukkapenkkejä ja hoiti pienet korjaustyöt sisällä ja ulkona.

Hän ei sillä hetkellä seurustellut. Vakavimmin otettava poikaystävä oli matkustanut Yhdysvaltoihin.

Kun eräs ystävä kutsui Sonjan kylään runsas kuukausi hautajaisten jälkeen, Dagny Haraldsen rohkaisi tytärtään lähtemään samanikäisten seuraan ja saamaan välillä muuta ajateltavaa. Juhlien isäntä, Johan Henrik Holmboe Stenersen, oli Sonjaa vuoden vanhempi ja tuntenut hänet 14-vuotiaasta asti. »Johan H.» oli viettänyt lapsuutensa Smestadissa aivan Frognerparkenin vieressä, mutta asui nyt Tuengen allé -kadulla 150 metrin päässä Sonjan kotoa.

Talossa asui hänen tarunhohtoinen setänsä Rolf M. Stenersen, joka oli ansainnut osakekeinotteluillaan omaisuuden samoihin aikoihin kuin Sonjan isä oli kärsinyt elämänsä pahimman tappion. Stenersen oli herkkä vainuamaan uusia taidesuuntauksia, ja hän keräsi itselleen Norjan hienoimman yksityisen taidekokoelman. Vuonna 1939 hän muutti tauluineen, vaimoineen ja lapsineen Arne Korsmon suunnittelemaan Villa Stenerseniin. Sinisestä betonista, lasista ja lasitiilistä rakennettu talo oli nyrpeiden arvostelijoiden mielestä kammottava. Arkkitehtuurin tuntijat puolestaan totesivat, että se oli Norjan funktionalismin merkkiteoksia.

Sonjan isä ja isovelji olivat varsin kiinnostuneita taiteesta, joten Sonjakin oppi pitämään naapurin modernista, epätavallisesta Villa Stenersenistä yhtä lailla kuin hän kiinnostui Jakob Weidemannin kuvamaailmasta. Weidemann asui Vinderenin ison risteyksen toisella puolella ja kuului Rolf M. Stenersenin lähimpiin tuttaviiin. Stenersenin tarmokas veljenpoika Johan H. sai hankittua Sonjalle ja muutamalle muulle ikätoverille luvan vierailta taiteilijan luona Håkon den godes vej -kadulla. Weidemann kutsui heitä »limupilliporukaksi», tarjosi heille limonadia ja keksejä ja keskusteli heidän kanssaan taiteesta ja yhteiskunnasta.

Sota ja miehitysaika olivat saaneet aikaan pahoja välirikkoja Stenersenin suvussa.¹ Tästä oli seurannut muun muassa se, että Rolf M. Stenersen oli kiintynyt läheisesti veljenpoikaansa, joka oli jo varhain osoittanut sekä liikemiesvaistoa että taiteentajua.

¹ Johan H:n isä Gunnar Stenersen oli tuomittu vuonna 1948 miehityksen aikaisen kustannus- ja urheilutoimintansa vuoksi.

Johan H. toivotti vieraansa tervetulleiksi isänsä taloon Vigelandin puiston takana sijaitsevalla Monolittveien-kadulla harvinaisen lämpimänä kesäkuun iltana 1959. Hän oli tehnyt jo useita onnistuneita osakekauppoja – ja taideostoksia – sekä Rolf-sedän avulla että omin avuin. Tänäkin iltana hän osoitti erinomaista vainua. Johan H. oli Smestadin kansakoulussa ystäväystynyt prinssi Haraldin kanssa. Veikeän viehättävä Sonja osoittautui heti juuri sopivaksi pöytädaamiksi kuninkaalliselle vieralle.

– Huomasimme nopeasti, että meillä kyllä juttu luisti, kuningatar Sonja muistelee. – Olimme molemmat kiinnostuneita jazzista ja kirjallisuudesta, urheilusta ja purjehduksesta. Ja kumpikin muistimme kuninkaallisen pursiseuran nuorisoleirin, joka oli pidetty Hankøssä kahdeksan vuotta aiemmin.

Sonja oli tuolloin täyttänyt juuri neljätoista vuotta ja saanut isosiskolleen kuuluneen Kragerø-veneeseen. Laiturilla seistessään hän oli äkkiä tuntenut, kuinka joku kiskaisi hänen kaulahuiviaan. Sonja kääntyi nopeasti katsomaan, oliko se joku, johon hän oli ihastunut. No ei. Se oli 14-vuotias prinssi Harald, joka halusi vain kiusoitella.

Nyt kahdeksan vuotta myöhemmin kruununprinssi yllätti hänet leppoisalla huumorillaan ja sanavalmiudellaan.

– Emme olleet tavanneet toisiamme missään leirin jälkeen. Minusta hän oli paljon komeampi kuin valokuvissa. Ja hän teki minuun vaikutuksen huumorintajullaan ja vahvalla oikeudentajullaan.

Haraldin hymyn ja kohteliaisuuden taakse kätkeytynyt ujous oli Sonjan mielestä liikuttavaa, samoin kuin hänestä aistittavissa oleva surumielisyyttä. Sonja muisti, kuinka Harald oli viisi vuotta aikaisemmin kävellyt äitinsä arkun jäljessä sietämättömän pitkän saattomatkan Oslon keskustan läpi.

– Pidin hänen silmistään. Ja hän kertoi minulle monta vuotta myöhemmin, että hän piti minun silmistäni.

Illan mittaan molemmat ihmettelivät yhä enemmän sitä, etteivät olleet tavanneet aikaisemmin, vaikka heillä oli niin paljon yhteisiä ystäviä ja tuttavuuksia.

Harald oli ottanut Sonjaa kädestä.

– Voi taivas, mitä minä nyt teen, muistan ajatelleeni.

Prinssi Harald oli kiireinen nuori kadetti, joka ei ehtinyt paljoakaan oleskella kuninkaanlinnassa sijaitsevassa asunnossaan. Hänellä oli pian

sotakoulun loppulentit käsillä. Vuoden 1959 kesällä kurssin oli määrä pitää suuri sotaharjoitus Nordseterissä Lillehammerin lähellä. Tukholmassa pidettiin kesällä kadettien tapaaminen, joten hän ei voinut osallistua kesän suureen kuninkaalliseen tapahtumaan eli kuningas Olavin ja prinsessa Astridin neliviikkoiseen kiertomatkaan, jolloin kuninkaan alus *K/S Norge* purjehti Pohjois-Norjan vesillä.

Sonja luki lehdestä, että kuninkaan villakoira Tootsie viihtyi tiettävästi hyvin Kirsten Lysenin kennelissä Røykenvikissä Randsfjorden-vuonnon rannalla. Äiti ja tytär Haraldsen puolestaan ajoivat Tjømessä sijaitsevaan lomapaikkaansa Bergetiin ja yrittivät paikata puolison ja isän jälkeensä jättämää aukkoa.

Eräänä iltapäivänä elokuun alkupuolella puhelin soi kotona perheen Osloon-asunnossa. Dagny Haraldsen vastasi siihen yläkerrassa ja huusi sitten Sonjan puhelimeen. Soittaja halusi tiedustella, huvittaisiko Sonjaa lähteä hänen kanssaan sotakoulun päättäjäistanssiaisiin.

Vasta puhelun päätyttyä Sonjan itsehillintä katosi. Hän ryntäsi portaita ylös äitinsä luo.

– Minut on kutsuttu tanssiaisiin kruununprinssi Haraldin kanssa!

Sonjalla oli uudentyylinen, lyhyt leikkaus hiuksissa, helminauha ja helmikorvakorut, ruskettuneet olkapäät ja yllään vaalea, kuviollinen sifonkipuku, jossa oli kapeat olkaimet ja ruusukoriste rinnassa.

Sonjalla ja Haraldilla oli tälläkin kertaa paljon juteltavaa yhteisistä ystävistään ja musiikista. Kumpikin piti swing-jazzista. He tanssivat yhdessä, ja Sonja esiteltiin monille Haraldin lähimmille kurssitovereille kuten Johan Baumannille, Børe Norlandille ja Dagfinn Danielsenille.

Sotakoulun juhlalliset päättäjäiset olivat 28. elokuuta 1959 Akershusin linnoituksen pihalla ja Kristian IV:n salissa.

Sonja Haraldsenkin oli siellä, ja hänen käsilaukussaan oli kutsukortti, jonka kruununprinssin ystävä ja kurssitoveri Børe Norland oli hänelle kuninkaallisesta toivomuksesta hankkinut. Ryhdikkäille kadeteille antoi vielä ryhdikkäämpää mallia kuningas Olavi, joka oli tilaisuudessa läsnä kadetti numero 1:n sisarten eli prinsessa Ragnhildin ja prinsessa Astridin kanssa. Kuningas ja maavoimien komentaja, kenraaliluutnantti Björn Christophersen, pitivät puheen, minkä jälkeen kadetit saivat todistuksensa.

Lehdistö oli paikalla mutta poistui pian paria poikkeusta lukuun ottamatta. *Billedbladet* NÅ -viikkolehden toimittaja Bjørn Glorvigen havaitsi

jotain, joka sai hänen tuntosarvensa väpättämään. Hän huomasi, että kruununprinssi Harald näytti linnanpihalla todistustaan nuorelle naiselle, jolla oli lyhyt tukka, aurinkolasit ja yllään kävelypuku ja joka oli selvästi kiinnostunut todistuksesta. Glorvigen otti heistä valokuvan. Seuraavien päivien ajan hän yritti saada selville, kuka tuo nuori nainen oli. Lopulta hän onnistuikin. Børe Norlandin vuokraemäntä tunnisti Sonjan, joka oli muiden nuorten kanssa aloittanut päättäjäistanssiaisten juhlimisen Børen luona.

Elo-syyskuun vaihteessa vuonna 1959 Norjan kansa näki kruununprinssi Haraldin ja Sonjan kuvan NÅ-lehteen painettuna.

Elämänsä aikana Sonja oli sitä ennen mainittu pari kertaa *Aftenpostenissa* Østlandetin slalomkilpailujen tuloksatsauksissa. Neljä vuotta aiemmin hän oli esiintynyt *Verdens Gang* -lehdessä aivan toisenlaisessa yhteydessä. Suoritettuaan Risin reaalikoulun kiitettävien loppuarvosanoin hän oli lähtenyt Oslon ammattikoulun pukuompelun linjalle. *Verdens Gangin* muotitoimittaja Lilleba Brynildsen oli saanut vihiä Sonjan lopputyöstä ja suostutellut hänet esiintymään muutamassa Sonjan kouluvuoden aikana ompelemassa kesäasussa. Tuloksena oli koko sivun juttu, jossa 18-vuotias esitteli itse ompelemansa tanssiaispuvun, vartalonmyötäisen puvun romanttista iltaa varten, vierailuleningin, puseron ja shortsit sekä uimapuvun. Lisäksi Sonja oli nähty pari kuukautta aikaisemmin kumisaappaita esittelevässä mainoselokuvassa, joka oli kuvattu Nordmarkassa.

Sonjasta oli ollut vain hauskaa, kun naapurit olivat tunnistaneeet hänet »muodinluojaksi» ja »filmitähdeksi» ja hän sai kuulla pieniä kohteliaisuuksia. Sitä paitsi ihmisten kiinnostus oli laantunut niin pian, ettei hän ollut ehtinyt nolostua eikä ärtyä. Mutta NÅ-lehden aukeaman kuvassa kruununprinssi Harald oli juhlapäivänään ylpeänä näyttänyt hänelle todistuksensa, ja Sonja tajusi, että se saisi aikaan aivan toisenlaisia reaktioita, vaikkei hänen nimeään ollutkaan mainittu.

– Ensimmäinen yllätykseni. Emmehän me olleet edes huomanneet, että meitä kuvattiin. Ja sitten säikähdin, kuningatar Sonja sanoo.

Huhut ja juorut kiirivät kaupunkeihin ja kyliin.

Samaan aikaan lehtien palstat nimittäin täyttyivät Norjan komean kruununprinssin seurassa nähdyistä nuorista, kauniista prinsessoista. Kreikan kuningatar Frederika oli järjestänyt Euroopan nuorille kunin-

kaallisille yhteisen tutustumistilaisuuden Kreikan kuningasperheen lomapaikassa Mon Repos'ssa Korfulla. Kruununprinssi Harald ei ollut mukana kyseisessä tapahtumassa, joten kuningatar Frederika saapui Osloon naimakauppojen toivossa mukanaan 21-vuotias prinsessa Sofia ja 17-vuotias prinsessa Irene.

Useat norjalaislehdet lainasivat brittiläistä *Evening Standard* -lehteä, joka ennusti odotettavissa olevaa kihlausta prinsessa Sofian ja kruununprinssi Haraldin välillä. Lehtien romanssinpunojat saivat lisää vettä myllynsä, kun kruununprinssi matkusti prinsessojen seuraavaan kohteeseen, Kööpenhaminaan, ja pyörähteli siellä linnan tanssiaisissa.

Kuningas Olavi seurasi tilannetta kiinnostuneena. Kruununperijähän oli naimaiässä.

2

KUNINKAALLINEN LASKUONGELMA

ELO-SYYSKUUN VAIHTEESSA vuonna 1959 Sonja Haraldsenin elämä muuttui lopullisesti. Lapsesta asti hän oli ollut ystäväpiirissä se, joka oli sekä uskaltanut sanoa rohkeasti mielihiteensä että selvittänyt ystäväpiirin ongelmia. Tuulispää ja ilopilleri, täynnä ideoita.

Sen jälkeen, kun hänen arveltiin NÄ-lehden kuvan julkaisun jälkeen olevan kruununprinssin salainen tyttöystävä, hänen piti käyttäytyä hilitysti, vahtia tekemisiiään tarkemmin kuin kukaan muu ja totutella olemaan epämiellyttävän tietoinen kaikesta, mitä hän sanoi ja teki.

Sonja ja kruununprinssi Harald tapailivat salaa.

Tilannetta pahensi se, että Sonja oli päivät päästään tekemisissä vieraiden ihmisten kanssa, sillä hän työskenteli isänsä yrityksessä. Monet tulivat sinne katsomaan itselleen vaatteita mutta myös näkemään kruununprinssin tyttöystäväksi väitetyn tytön omin silmin.

Isä oli aloittanut toiminnan liiketilojen toisessa kerroksessa vuonna 1940. Miehitysvallan aikana vaatteita ja kankaita oli vaikea hankkia, joten hän oli keskittynyt nahkatuotteisiin ja turkiksiin. Sodan jälkeen hän perehtyi amerikkalaisten lehtien avulla uusiin trendeihin ja myyninedistämiseen. Hän oli Oslon ensimmäisiä vaatealan yrittäjiä, jotka järjestivät alennusmyyntejä. Erään Yhdysvaltain-matkan jälkeen hän puhui pitkään siitä, että myymälään pitäisi perustaa kahvila. Kaikki työntekijät saivat Amerikan-tuliaisaa, ja Sonja sai puolipitkän, pitsireunaisen hameen ja siihen sopivan pitsipuseron.

Karl August Haraldsenin kuningasajatuksena oli laajentaa liikerakennus koko tontin suuruiseksi ja sijoittaa leningit, takit ja turkit Storgatenin puoleisiin ikkunoihin raitiovaunupysäkin kohdalle sekä Skippergatenin puoleisiin ikkunoihin bussilinjojen varrelle. Skippergatenin puoleiset rakennustyöt alkoivat vuonna 1957, ja myymälän toiminta jatkui sillä aikaa entisellään vanhoissa tiloissa Storgatenin puolella. Seuraavan vuonna myymälä siirtyi uudelle puolelle ja rakennusta alettiin laajentaa Storgatenilla. Haraldsen – ja hänen kuoltuaan hänen poikansa Haakon – onnistui pitämään liikkeen jatkuvasti avoinna koko rakennusajan menettämättä yhtäkään kauppapäivää. Torstaina 2. lokakuuta 1959 asiakkaat tungeksivat Karl A. Haraldsen A/S:n uudistettuun liikkeeseen kummaltaakin kauppakadulta. Rakennuksen ylempiin kerroksiin oli saatu pitkäaikaisia, luotettavia vuokralaisia, kuten Norjan ilmailuvirasto ja metsähallitus.

Karl A. Haraldsenin poika ja tytär täydensivät erinomaisesti toisiaan isänsä luomassa yrityksessä.

Haakon, joka oli Sonjaa 16 vuotta vanhempi, oli opiskellut liiketaloutta New Yorkissa Columbian yliopistossa. Sonja oli ammattikoulusta päästyään jatkanut ompelu- ja muotiopintojaan Sveitsin Lausannessa.

Ensimmäisen syksyn Sonja oli asunut vuokralla ikävän leskirouvan luona, joka oli hyvin kitsas sekä sähkön että sanojen suhteen. Sonjan äidin mukaan tyttö oli syönyt siellä suruunsa niin, että sai »nakkisormet ja paksun pepun». Niinpä Sonja muutti kadun toiselle puolelle nuorisopensionaattiin nimeltä *La Thioleyre*, missä hän tutustui erimaalaisiin, samanikäisiin opiskelijoihin. Hän ilmoittautui Lausannen hiihtoseuraan ja pääsi siten muun muassa matkustamaan eri puolille Alpeja.

Eräässä tilaisuudessa Sonja tutustui seurakuntaan, jonka tunnelma oli paljon välittömämpi kuin mihin hän oli Norjassa tottunut. Täällä seurakunnan pappi piti vähän ennen päivän kilpailua hartaushetken yllään papinkaapu ja slalomkengät.

Reippaan ulkoilmaelämän avulla Sonja pystyi suorittamaan ammattitutkinnon kahdessa vuodessa tavanomaisen kolmen vuoden sijaan. Sen jälkeen hän suoritti kauppakouluopinnot Oslossa, mitä isä oli kovasti toivonut, ja pakkasi sitten jälleen laukkunsa ja lähti tällä kertaa opiskelemaan englantia ja Englannin kirjallisuutta. Iltaisin ja viikonloppuisin hän oli töissä Cambridgen vanhimmassa pubissa *The Eaglessä*. Siellä hän opetteli saarikansan puheenpartta, juomatapoja ja käsittämätöntä raha-

järjestelmää. Perjantaina heinäkuun 4. päivänä 1958 hän täytti 21 vuotta. Merkkipäivää ei juhlistettu, vaan hän laski olutta ja tarjoili pubin asiakkaille.

– Hyvä kun ehdin hotkaista tauolla jonkun kyljyksen suoraan jääkaapista. Samana päivänä olin saanut kirjeen ystävilta, jotka juhlivat KNS:n vuosipäivää Hankossä. Oli aika haikeaa istua yksin takahuoneessa pakkilaatikolla, mutta lohdutin itseäni sillä, että opin sentään sekä kieltä että paljon muutakin uutta.

Englannissakin hän hakeutui urheilun pariin. Hän liittyi Cambridgen yliopiston vesihiihtoseuraan ja teki tiukkoja pujottelukäännöksiä, hurjia kuvioita ja komeita hyppyjä järvillä ja joilla. Tämän seurauksena hänellä ilmeni vuosien päästä selkävaivoja.

Isä ei ollut koskaan painostanut Sonjaa, mutta hän olisi mielellään nähnyt, että Sonja tulisi liikkeeseen töihin palattuaan Englannista vuonna 1959. Sonja huomasi kuitenkin pian, että hänen oli mahdotonta oleskella myymälässä kovin pitkään, sillä monet asiakkaista olivat tulleet sinne varta vasten nähdäkseen hänet. Järjestettyään kaikki ensimmäisen kerroksen hyllyt Sonja alkoi järjestää varastoa.

Oli toinenkin syy, miksi Sonja viihtyi kaupan alalla vain kohtalaisesti.

Hänestä oli mukava selaillla Cambridgen-kielikoulusta saamia oppikirjoja, ja hän huomasi, että hänellä oli ikävä lukemista ja koulunkäyntiä. Hän halusi opiskella lisää, mutta ensin hänen piti hankkia pääsylippu yliopistoon. Hän päätti aloittaa opinnot Bjørknesin yksityiskoulussa ja kirjoittaa vuodessa ylioppilaaksi.

Kruununprinssi ja Sonja tapailivat edelleen, aina salaa.

Samana syksynä prinsessa Astrid antoi lehtihaastattelun, ja Sonja sai käsityksen kuninkaallisesta työpäivästä: Päivä alkoi yleensä siten, että prinsessa ja hovinainen kävivät läpi prinsessan saamia kutsuja ja kirjeitä sekä lähiaikojen ohjelmaa. Joka päivä kello 13.30 oli linnassa kuningas Olavin luona lounas, jolla oli läsnä hovin edustajia, adjutantit ja mahdollisia vieraita. Useimpina viikonpäivinä prinsessa ja kuningas – sekä kruununprinssi, jos tämä sattui olemaan kotona – söivät päivällistä kello 20.

Prinsessa Astrid oli vasta 21-vuotias, kun hänestä tuli maan ensimmäinen nainen äitinsä menehdyttyä vuoden 1954 huhtikuussa. Sen lisäksi, että prinsessa Astrid edusti kuningasperhettä virallisissa tilaisuuksissa

Upea elämäkerta
Norjan kuningatar Sonjasta,
vahvasta naisesta joka otti
paikkansa ja muutti
kuningashuoneen elämän.

KRUUNUNPRINSSI HARALDIN avioaiheet jakoivat 1960-luvulla Norjan kahtia. Vasta kun prinssi uhkasi luopua kruunusta, hän sai tahtonsa läpi ja puolisoikseen Sonja Haraldsenin. Heistä tuli Euroopan ehkä kansanomaisin kuningaspari.

Nousu valtaistuimelle ei ollut helppoa. Kuningattaren paikka oli ollut tyhjänä vuosikymmenet, mutta aateliton Sonja valloitti kuin valloittikin kuningashuoneen sydämet – ja ennen kaikkea oman kansansa.

Kulttuuria ja ulkoilmaelämää rakastava kuningatar kertoo avoimesti elämästään, tunteistaan ja itsestään puolisona, äitinä ja anoppina, jonka on ollut pakko hyväksyä lastensa kohututkin elämänratkaisut. Osa värikuvaliitteen kuvista on hänen kotialbumistaan.

Ingar Sletten Kolloen on palkittu norjalainen kulttuuritoimittaja.

